

VITA ACADEMICA

2018 NR 1 (94)

STYCZEŃ-KWIECIEŃ

Biuletyn informacyjny Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

ISSN 1842-2244

*Prof. Rémi Brague otrzymał tytuł
doktora honoris causa UPJPII*

Z życia uczelni

Wydarzyło się	3
Prof. Rémi Brague otrzymał tytuł doktora honoris causa UPJPII	
Promocje akademickie 11 I 2018	5
Prof. Rémi Brague <i>Lectio magistralis</i>	11
Doktoraty z nauk o mediach – nowa perspektywa rozwoju uniwersytetu	18
Pracownicy naukowcy i naukowo-dydaktyczni UPJPII wyróżnieni w ramach ocen wydziałowych	18
Porozumienie pomiędzy UPJPII a Komitetem Organizacyjnym Beatyfikacji	
Szłubnicy Bożej Hanny Chrzanowskiej	20
Spotkanie <i>MasterClass Leadership with the Pope</i> w Warszawie – 16 stycznia 2018 r.	22
Baza danych parafii katolickich na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej dziełem WHiDK UPJPII	24
Inwentaryzacja i digitalizacja wybranych archiwaliów Centralnego Ośrodka	
Duszpasterstwa Polaków za granicą w Rzymie (cz. 2) dziełem UPJPII	26
<i>E-learning</i> na UPJPII	28
Spotkanie oplatkowe pracowników UPJPII	29

Goście i partnerzy UPJPII

W trosce o współczesną młodzież	31
W trosce o jakość kształcenia	32
UPJPII będzie współpracował z Małopolskim Oddziałem PFRON – umowa podpisana 14.12.2017	33
Umowa o współpracy pomiędzy UPJPII a Uniwersytetem Preszowskim w słowackim Preszowie	34
Pracownicy Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UPJPII szkolili młodzież – teraz władze WNS podpisały porozumienie o współpracy	35
Umowa patronacka ze szkołą nr 164 im. bł. Franciszki Siedliskiej	36

Twarze UPJPII

Wywiad z ks. dr. hab. Michałem Drożdżem, prof. UPJPII, dyrektorem Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UPJPII, przewodniczącym Naczelnego Sądu Dziennikarskiego przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich	37
Wywiad z ks. dr. hab. Romanem Bogaczem, prof. UPJPII, prodziekanem Wydziału Teologicznego	38

Odeszli od nas

Wspólnota akademicka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie pożegnała ks. dr. Kazimierza Kaczmarczyka. Zasnął w Panu w wieku 64 lat	40
Zmarł ks. prof. dr hab. Jan Kowalski (1930–2018)	41

Konferencje

<i>Granice prawa do sakramentów. Między kodeksem prawa kanonicznego z 1917 roku a kodeksem z 1983 roku</i> – symposium Wydziału Prawa Kanonicznego UPJPII w Krakowie – 16 Listopada 2017 r.	42
---	----

VITA ACADEMICA

Biuletyn Informacyjny
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

Redakcja
31-002 Kraków, ul. Kanoniczna 25
tel. 12 421 68 48, wew. 626; faks 12 422 86 26
e-mail: rzecznik@upjp2.edu.pl

Redaktor naczelna
Marta Mastyló

Opracowanie graficzne
Wydawnictwo Naukowe

Zdjęcie na okładce
Joana Adamik

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych
oraz zastrzega sobie prawo do skrótów
i redakcyjnego opracowania tekstów przyjętych do druku.

Numer zamknięto 20 kwietnia 2018 roku.
Nakład 1200 egz., ISSN 1842-2244

Wydawca: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydawnictwo Naukowe

International Summer School and Conference “Beyond Secular Faith” w Granadzie	45
Ogólnopolska konferencja naukowa: <i>Nauki o rodzinie w służbie polskiej rodziny</i> oraz Walne Zebranie Polskiego Stowarzyszenia Familiologicznego,	48
<i>Wyjątkowość Kościoła katolickiego</i>	51
Rabin w Krakowie – konferencja naukowa z dr. Markiem Kinzerem	53
<i>Mowa nienawiści – etyczne ramy komunikowania i podmiotowa odpowiedzialność wobec walczących słów</i> – wystąpienie na posiedzeniu Komisji Medioznawczej Polskiej Akademii Umiejętności	55
<i>Man for the Media or the Media for Man?</i> – międzynarodowa konferencja naukowa w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej	58
2. Colloquium z Teologii Mediów IDiKS „Być głosem Słowa” – <i>myśl i film</i> ks. prof. Andrzeja Baczyńskiego	59
Periodyki UPJPII i baza Scopus oraz DOAJ	63
<i>Konfederacja targowicka (1792–1793) w świetle stereotypów społecznych i dyskusji naukowych</i> – wykład gościnny dr. Vadzima Anipiarkou z Narodowej Akademii Nauk Białorusi w Mińsku na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego UPJPII	65
Biblia i filozofia	66
Seminarium Fundacji Konrada Adenauera dla studentów UPJPII	68

Erasmus

Goście z Portugalii z wizytą na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II	69
Studenci z Rotterdamu na UPJPII	71
Bom dia! Catholic University of Portugal – relacja z Portugalii	72
Być w ojczyźnie Vasco da Gamy	73
Wizyta w Centrum Językowym Uniwersytetu w Bonn	74
Stypendium Erasmus+ w University of Pisa, Włochy	77
Erasmus+ na Vilnius University	79

Studenci

Mare Mediterraneo w Krakowie	82
„Szlachetna Paczka”, czyli nieść dobro razem!	84
Wymiana radości	86
SPOT	88
Wielkie marzenie młodych tancerzy! <i>Lilia</i> – spektakl taneczny na chwałę Matki Bożej	89
Promocja jak na czerwonym dywanie	91
O błogosławieństwo w życiu i nadchodzącej sesji	91
Andrzejkowe planszówki	92
Santa Clous is coming to town	92
Malutka Wielka Miłość przychodzi na świat	94
Spotkanie wigilijne I roku Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej studiów stacjonarnych	95
Spotkanie wigilijne I roku Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej studiów niestacjonarnych	96
Narodziny Logosu, czyli filozoficzne kołędowanie	97

Uniwersytet Trzeciego Wieku

Z UTW na studia stacjonarne	99
Uczestnicy Warsztatów Liturgicznych UTW w Lagiewnikach	101
Oplatek Uniwersytetu Trzeciego Wieku	101
Pielgrzymka słuchaczy UTW do Bachowic, Wadowic i Kalwarii Zebrzydowskiej ..	103

Sukcesy pracowników i studentów UPJPII

Nauka i nie tylko	
<i>Między drukiem a siecią</i> – 25. Konferencja Redaktorów	
Czasopism Akademickich	109
<i>HISTORIA W DEWIZCE ZAPISANA</i> – zmodernizowana, unikatowa w skali europejskiej, wystawa biżuterii już otwarta w limanowskim Muzeum	111
Rola repozytorium instytucjonalnego UPJPII w rozpowszechnianiu dorobku naukowego	113

Rekrutacja, promocja UPJPII

Monodia Liturgiczna – podyplomowe studia. Zaproszenie do poszerzania horyzontów, pogłębiania muzycznej i duchowej wrażliwości	117
TRADITIO	118

wydarzyło się

- **6 grudnia 2017** *Biblia i filozofia* – interdyscyplinarne seminarium Wydziału Filozoficznego UPJPII
- **7 grudnia 2017** *Man for the Media or the Media for Man* – międzynarodowa konferencja naukowa zorganizowana przez Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej WNS UPJPII
- **8 grudnia 2017** Premiera, czyli wielkie marzenie młodych tancerzy! *Lilia* – spektakl taneczny na chwałę Matki Bożej zrealizowany przez Wspólnotę „Ogród Maryi”, działającej w ramach Duszpasterstwa Akademickiego UPJPII – PATMOS
- **10 grudnia 2017** *Czego lęka się współczesny człowiek* – wykład ks. prof. Józefa Makselona z cyklu konferencji poświęconych pierwszej encyklice Jana Pawła II *Redemptor hominis*, Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się”
- **10–12 grudnia 2017** Akademickie rekolekcje adwentowe – *Trzy lęki młodych (?): samotność, niewiara, słabość* – zaprasza Duszpasterstwo Akademickie PATMOS
- **13–14 grudnia 2017** *Wszyscy jesteśmy filozofami* – interdyscyplinarna konferencja naukowa zorganizowana przez Wydział Filozoficzny UPJPII oraz Koło Naukowe Studentów Filozofii UPJPII
- **14 grudnia 2017** Podpisanie umowy pomiędzy UPJPII a Małopolskim Oddziałem PFRON
- **14 grudnia 2017** Orszak mikołajkowy studentów UPJPII z wizytą u pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej im. Św. Brata Alberta w Krakowie
- **18 grudnia 2017** In memoriam śp. prof. Walerego Pisarka. W duchu szacunku, wdzięczności i pamięci w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej WNS UPJPII
- **19 grudnia 2017** Spotkanie opłatkowe studentów UPJPII
- **20 grudnia 2017** Spotkanie opłatkowe pracowników UPJPII
- **21 grudnia 2017** „Gala Szlachetnej Paczki” 10 stycznia 2018 – spotkanie zorganizowane przez Centrum Naukowo-Badawcze i Współpracy Międzynarodowej UPJPII
- **21 grudnia 2017** Spotkanie opłatkowe Uniwersytetu Trzeciego Wieku
- **11 stycznia 2018** Promocje akademickie i doktorat honoris causa UPJPII dla prof. Rémięgo Braguę’a
- **14 stycznia 2018** *Misja Kościoła a wartość człowieka* – wykład ks. prof. Jana Wala z cyklu konferencji poświęconych pierwszej encyklice Jana Pawła II *Redemptor hominis*, Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się”
- **16 stycznia 2018** Posiedzenie Komisji Medioznawczej PAN z udziałem pracowników Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej WNS UPJPII
- **17 stycznia 2018** XXI Dzień Judaizmu w Kościele katolickim w Polsce
- **17 stycznia 2018** Pierwszy z cyklu trzech koncertów kolęd chóru UPJPII „Psalmodia” w bazylice Nawiedzenia NMP w Krakowie
- **18 stycznia 2018** *Mateusz 25. Droga i cel przedsiębiorcy* – konferencja naukowa dedykowana śp. ks. Markowi Leśniakowi
- **22 stycznia 2018** „Narodziny Logosu”, czyli filozoficzne kolędowanie
- **23 stycznia 2018** Podpisanie umowy w Preszowie (Słowacja) o współpracy naukowo-badawczej pomiędzy Wydziałem Nauk Społecznych UPJPII a Wydziałem Teologii Greckokatolickiej Uniwersytetu Preszowskiego w Preszowie
- **23 stycznia 2018** *Być głosem słowa* – wieczór z myślą i filmem ks. prof. Andrzeja Baczyńskiego
- **18–25 stycznia 2018** Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan

wydarzyło się

- **25 stycznia 2018** *Proces kurii krakowskiej w 65. rocznicę* – sesja naukowa
- **1 lutego 2018** Podpisanie porozumienia pomiędzy UPJPII a Komitetem Organizacyjnym Beatyfikacji Służebnicy Bożej Hanny Chrzanowskiej dotyczące przygotowań i obsługi uroczystości beatyfikacyjnych
- **1 lutego 2018** *Spotkania z chrześcijańskim Orientem* – sympozjum
- **15 lutego 2018** *W nim jest obraz – sztuka w literackich utworach Karola Wojtyły* – z cyklu wykładów „Jan Paweł II. Posługa myślenia”
- **20 lutego 2018** *Wyjątkowość Kościoła* – ogólnopolska konferencja naukowa zorganizowana przez Katedrę Eklezjologii Wydziału Teologicznego UPJPII oraz Komitet Nauk Teologicznych PAN
- **21 lutego 2018** *Ks. Paweł Smolikowski CR: życie dla Boga, Kościoła i społeczeństwa* – XVI Ogólnopolska Konferencja Naukowa z serii „Duchowość klasztorów polskich: przekaz i komunikacja” ■

Prof. Rémi Brague otrzymał tytuł doktora honoris causa UPJPII. Promocje akademickie 11 I 2018

tekst: Marta Mastyló
zdjęcia: Maciej Gradowski

„Nasze kotwice są zawieszane na niebie. To w górze powinniśmy szukać ocalenia dla rozbitka” (R. Brague)

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie uhonorował doktoratem honoris causa prof. Rémię Braguę, francuskiego filozofa, jednego z najwybitniejszych myślicieli europejskich. Profesor Brague został wyróżniony przez uczelnię tytułem w szczególności za:

- niezłomną obronę integralnie rozumianego człowieczeństwa osoby ludzkiej;
- odważne przekraczanie sztucznej opozycji między naukami historycznymi, filozofią i teologią;
- włączenie odniesień do teologii jako inspiracji dla diagnoz historycznych oraz propozycji filozoficznych;
- twórczy wkład w dialog chrześcijaństwa z kulturą współczesną w świecie języka francuskiego (współudział w tworzeniu francuskiej wersji Communio);
- obronę nieodzownego miejsca Boga i Kościoła w Europie;
- zaproponowanie interesującego punktu odniesienia do ważnych dla Polski dyskusji o jej związku z Europą rozumianą jako nośnik wartości.

Uroczystość połączona z wręczeniem dyplomów doktora, doktora habilitowanego i profesora zwyczajnego UPJPII odbyła się 11 stycznia w kolegiacie św. Anny w Krakowie.

Prof. Rémi Brague, emerytowany profesor filozofii paryskiej Sorbony, wykładowca Uniwersytetu Ludwika i Maksymiliana w Monachium, francuski pisarz, religioznawca, tłumacz z języka niemieckiego, angielskiego, hebrajskiego, zajmując się szczególnie historią filozofii arabskiej i orientalnej oraz filozofią religii, w centrum swoich rozważań stawia również ideę Europy zjednoczonej na tych wartościach, które budowały ją przez wieki. „Jego badania naukowe i działalność publicystyczna otwierają na nowo dyskusję na temat źródeł kultury oraz tożsamości Europy” – pisze, opiniując decyzję Senatu UPJPII, ks. prof. dr hab. Piotr Jaskóła (Uniwersytet Opolski).

Polskiemu czytelnikowi Brague znany jest przede wszystkim dzięki monografii *Europa, droga rzymska*, gdzie do dziedzictwa kulturowego Europy – cywilizacji helleńskiej i żydowskiej – dołącza jej „rzymskość”, albo ściślej „łacińskość”, która sprawia, że tak jak w przeszłości, tak i w przyszłości Europa może odnajdywać się na nowo. Drugą znaną w Polsce pozycją Rémię Braguę jest *Prawo Boga. Filozoficzna historia przymierza*, w której rozważa treści kryjące się w pojęciu „prawo Boga” w judaizmie, w chrześcijaństwie i w islamie.

Kwestię „rzymskości Europy”, która według Brague’a w dobie kryzysu Starego Kontynentu powinna być podejmowana i na nowo odkrywana, podjął w laudacji ks. prof. Paweł Bortkiewicz.

„W świecie dotkniętym postmodernistycznym chaosem i dekonstrukcją prof. Rémi Brague przywraca wiarę w ład oparty na rozumie i wierze. W dobie, w której jak w *Imieniu róży* zdaje się, że doświadczamy pożaru klasztoru i biblioteki, wiary i rozumu, który to pożar zdaje się znamionować pewien kres poszukiwań, spotykamy się z człowiekiem, który ma odwagę wyrazić swój sprzeciw wobec tego stanu rzeczy”. Podkreślając, jaką rolę według prof. Brague’a odgrywa chrześcijaństwo w kulturze europejskiej, cytował jego słowa – „Dla mnie chrześcijaństwo jest w odniesieniu do kultury europejskiej nie tyle treścią, ile formą. Dlatego bynajmniej nie musimy wybierać spośród różnych jej składników, z których jednym jest chrześcijaństwo, ponieważ to właśnie jego obecność pozwoliła innym składnikom przetrwać”.

„Pragniemy zapewnić Pana, że jest Pan we wspólnocie ludzi, którzy podzielają Pańską odpowiedzialność za przyszłość naszego kontynentu i naszej cywilizacji – mówił, kończąc swoje wystąpienie, ks. prof. Bortkiewicz – Życzymy, abyś mógł, Szanowny Panie Profesorze, przyczynić się do ugruntowania całego życia europejskiego na fundamentach mądrości, wiedzy i prawości.”

Wręczenia doktoratu honoris causa dokonał rektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie – ks. prof. Wojciech Zyzak. Uehonorowany tytułem laureat dziękował środowisku uniwersyteckiemu, miastu Krakowowi,

które kocha od niemal trzydziestu lat, Polsce, Europie oraz chrześcijanom na całym świecie.

W wykładzie *Co Europa może uczynić z chrześcijaństwem* prof. Brague podzielił się swoim niepokojem związanym ze skreśleniem przed kilkoma laty z preambuły do traktatu konstytucyjnego Unii Europejskiej odniesienia do chrześcijaństwa, zastępując ją niejasną aluzją do tradycji religijnej.

„Tak jak gdyby Europa, a może tylko niektórzy Europejczycy, nie chcieli mieć już nic wspólnego z chrześcijańską przeszłością kontynentu – mówił profesor – Wola negowania rzeczywistości jest wyraźnym i łatwo rozpoznawalnym znakiem ideologii. Otóż nie mam żadnej ochoty, aby rządili mną ideologowie” – kontynuował. Mówił, co chrześcijaństwo uczyniło dla Europy, dla jej kultury, sztuki, ale nade wszystko dla ludzkich działań. Konkludując, stwierdził, że chrześcijaństwo w istocie nie czyni nic innego nad to, że otwiera nam oczy, uwrażliwia na drugiego człowieka... – „Jest tylko jedna rzecz, której chrześcijaństwo może i ma obowiązek nauczyć współczesnych Europejczyków: zobaczyć człowieczeństwo, nawet tam, gdzie inni widzą tylko element biologiczny do selekcjonowania, element ekonomiczny do wykorzystania, polityczny do manipulowania czy cokolwiek by to było innego”. Podzielił się też swoją pewnością, że Bóg patrzy na człowieka bardziej pozytywnie i optymistycznie niż my sami na siebie. Ma też więcej ambicji dla niego niż ma jej człowiek dla samego siebie, a idąc dalej tym śladem, „Europa będzie istniała tak długo, jak długo jej ambicja, jej poczucie własnej godności będzie się zapalać od światła Bożej ambicji”.

„Nie ulega żadnej wątpliwości, że cała działalność naukowa profesora Rémięgo Brague’a służy właśnie temu, aby Europejczyk poznał swoją godność i był z niej prawdziwie dumny” – mówił ks. abp Marek Jędraszewski, który po raz pierwszy wziął udział w promocjach akademickich Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie jako wielki kanclerz tej uczelni. Arcybiskup wspominał o Deklaracji Paryskiej z października 2017 r. *Europa, w jaką wierzymy*, której jednym z sygnatariuszy jest właśnie prof. Rémi Brague. Podkreślił, że jest to jedno ze wspólnych działań na rzecz Europy, wielkie wołanie o prawdę w Europie...

Wielki Kanclerz UPJPII gratulował profesorowi otrzymanego tytułu doktora honoris causa, na koniec powiedział: „Gratuluje też samej Uczelni, która nadając ten tytuł profesorowi Rémięmu Brague’owi, tym samym zabrała bardzo jasny głos w sprawie Europy, jej prawdziwej tożsamości i jej przyszłości”.

Wręczenie doktoratu honoris causa wpisało się w uroczystość promocji akademickich, które odbyły się w 621. rocznicę powołania Wydziału Teologicznego w Akademii Krakowskiej, z którego wywodzi się papieski uniwersytet. 27 osób otrzymało dyplomy doktora UPJPII, 7 osób dyplomy doktora habilitowanego, a 3 osoby stanowiska profesora zwyczajnego UPJPII w Krakowie. ■

PROMOCJE DOKTORSKIE

Z Wydziału Teologicznego dyplom doktora otrzymali:

1. **Ks. dr Daniel BUNIA**
Temat: *Kościół w dialogu z młodymi. Studium pastoralno-homiletyczne na podstawie nauczania św. Jana Pawła II podczas Światowych Dni Młodzieży*
Promotor: Ks. bp prof. dr hab. Antoni DŁUGOSZ
2. **Ks. dr Arkadiusz CYGAŃSKI**
Temat: *Dialogiczny wymiar homilii po Soborze Watykańskim II*
Promotor: Ks. dr hab. Henryk SŁAWIŃSKI, prof. UPJPII

3. **Dr Aldona DYDEK**
Temat: *Ordynacja kobiet. Problemy i pytania otwarte w kontekście dialogu ekumenicznego*
Promotor: Ks. dr hab. Tadeusz KAŁUŻNY, prof. UPJPII – dyplom wręcza dziekan A. Baron
4. **Dr Anna GIBEK**
Temat: *Obrazy i funkcje wybranych rodzin ewangelijnych. Studium egzegetyczno-teologiczne*
Promotor: Ks. dr hab. Bogdan ZBROJA
5. **Ks. dr Bogusław KASTELIK**
Temat: *Antropologiczny charakter współczesnej krytyki celibatu kapłańskiego. Prezentacja zarzutów i próba odpowiedzi*
Promotor: O. prof. dr hab. Jarosław KUPCZAK OP
6. **O. dr Tomasz KRZESIK OMI**
Temat: *Problematyka czyśćca w polskim przepowiadaniu po soborze Watykańskim II*
Promotor: Ks. dr hab. Henryk SŁAWIŃSKI, prof. UPJPII
7. **Dr Ewelina MANIECKA**
Temat: *Gehenna w świetle Biblii. Studium egzegetyczno-teologiczne*
Promotor: Ks. dr hab. Roman BOGACZ, prof. UPJPII
8. **Ks. dr Damian PŁATEK SCJ**
Temat: *Model sercańskiego duszpasterstwa młodzieży w nurcie ewangelizacyjnej funkcji Kościoła*
Promotor: Ks. prof. dr hab. Maciej OSTROWSKI
9. **Ks. dr Sylwester ROBAK**
Temat: *Soteryjny wymiar cierpienia w doświadczeniu mistycznym św. Siostry Faustyny Kowalskiej*
Promotor: Ks. prof. dr hab. Jan MACHNIAK
10. **Ks. dr Stanisław STAŚKO**
Temat: *Działalność Duszpasterstwa osób niepełnosprawnych ruchowo i Katolickiego Stowarzyszenia „Cyrenejczyk” w latach 1986–2016. Studium pastoralno-katechetyczne*
Promotor: Ks. prof. dr hab. Józef STALA
11. **Dr Anna STRAMA**
Temat: *Problem kryzysu cnoty wstydlivosti w świetle nauczania Kościoła i wybranej literatury teologicznomoralnej*
Promotor: Ks. prof. dr hab. Jan ORZESZYNA
12. **Ks. dr Andrzej TARASIUK**
Temat: *Rola i znaczenie sakramentów świętych w dynamice życia duchowego chrześcijanina w nauczaniu Sługi Bożego biskupa Jana Pietraszki*
Promotor: Ks. prof. dr hab. Jan MACHNIAK
13. **Ks. dr Wojciech TORCHALSKI**
Temat: *Obecność Maryi w Misterium Chrystusa i Kościoła w myśli teologicznej Józefa Ratzingera – Benedykta XVI*
Promotor: Ks. dr hab. Wojciech ŻYCIŃSKI, prof. UPJPII – dyplom wręcza dziekan A. Baron
14. **Dr Katarzyna WILCZEK**
Temat: *Antropologia filozoficzna a antropologia teologiczna Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Próba opisanie relacji*
Promotor: O. prof. dr hab. Jarosław KUPCZAK OP

Z Wydziału Filozoficznego dyplom doktora otrzymali:

1. **Dr Justyna FIGAS-SKRZYPULEC**
Temat: *Możliwość i charakter wiedzy o Bogu w koncepcji nauki teologicznej Thomasa F. (Forsyth'a) Torrance'a. Analiza filozoficzno-naukowa*
Promotor: Ks. dr hab. Janusz MĄCZKA SDB, prof. UPJPII
2. **Dr Małgorzata HOŁDA**
Temat: *Paul Ricoeur's Concept of Subjectivity and the Postmodern Claim of the Death and Subject*
Promotor: Ks. prof. dr hab. Władysław ZUZIAK

3. **Dr Krzysztof KACZMARCZYK**
Temat: *Od daru rzeczy do daru siebie. Fenomenologiczne studium daru*
Promotor: Prof. dr hab. Karol TARNOWSKI
Promotor pomocniczy: Dr hab. Jakub GOMUŁKA
4. **Ks. dr Adam KŁOŚ**
Temat: *W stronę holistycznej koncepcji istoty żywej. Zastosowanie instrumentarium pojęciowego Charlesa Sandersa Peirce'a do wyjaśnienia trudności związanych z biologicznymi definicjami organizmu*
Promotor: Ks. prof. dr hab. Stanisław WSZOŁEK – dyplom wręcza dziekan J. Jagiełło
5. **Dr Łukasz KUREK**
Temat: *Normatywność przekonań i perspektywy filozofii umysłu*
Promotor: Ks. dr hab. Adam OLSZEWSKI, prof. UPJPII – dyplom wręcza dziekan J. Jagiełło
6. **Dr Małgorzata MORAWIECKA**
Temat: *Człowiek religijny i jego tożsamość. Stan debaty w perspektywie filozoficznej*
Promotor: O. prof. dr hab. Jan Andrzej KŁOCZOWSKI OP
7. **Dr Justyna PISKORSKA-KACZMAREK**
Temat: *Dobra praca w ujęciu Richarda Sennetta*
Promotor: Dr hab. Joanna MYSONA BYRSKA, prof. UPJPII
8. **Dr Karolina PROCHOWNIK**
Temat: *How Do Moral Religions Work? A Philosophical Inquiry into the Cognitive Science of Religious Prosociality*
Promotor: Ks. dr hab. Janusz MĄCZKA SDB, prof. UPJPII

9. **O. dr Konrad Dydak RYCYK OFM**
Temat: *Rozumienie eidos u Platona. Próba odczytania znaczenia i funkcji eidos w myśleniu Platona w kontekście filozofii presokratyków*
Promotor: S. dr hab. Tereza OBOLEVICH, prof. UPJPII
Promotor pomocniczy: o. dr Wojciech Kleofas GRÓDEK OFM
10. **Dr Bartłomiej WIERBILIS**
Temat: *Od epistemologii do doksalogii. Wybrane aspekty filozofii nauki ks. abp. prof. J. (Józefa) Życińskiego*
Promotor: Ks. dr hab. Janusz MAĆZKA SDB, prof. UPJPII

Z Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego dyplom doktora otrzymali:

1. **Dr Grzegorz JASIAK**
Temat: *Władze państwowe wobec Kościoła rzymskokatolickiego w mieście Radomiu i powiecie radomskim w latach 1945–1975*
Promotor: Ks. prof. dr hab. Bogdan STANASZEK
2. **Dr Magdalena LEJMAN**
Temat: *Kształtowanie obrazu wspólnoty radzieckiej w filmie fabularnym RFSRR (Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej)(1932–1956)*
Promotor: Dr hab. Jakub SADOWSKI
3. **Dr Michał MICHALSKI**
Temat: *Ruś Kijowska i Połowcy. Wpływ małżeństw mieszanych na kształtowanie się stosunków politycznych, kulturowych i religijnych*
Promotor: Prof. dr hab. Maciej SALAMON

WRĘCZENIE DYPLOMU DOKTORA HABILITOWANEGO

Z Wydziału Teologicznego:

1. **Ks. dr hab. Wojciech MEDWID**

Z Wydziału Filozoficznego:

1. **Dr hab. Andrzej GIELAROWSKI**
2. **Dr hab. Dobrosław KOT**
3. **Ks. dr hab. Kazimierz MIKUCKI CR**
4. **O. dr hab. Marek URBAN CSsR**

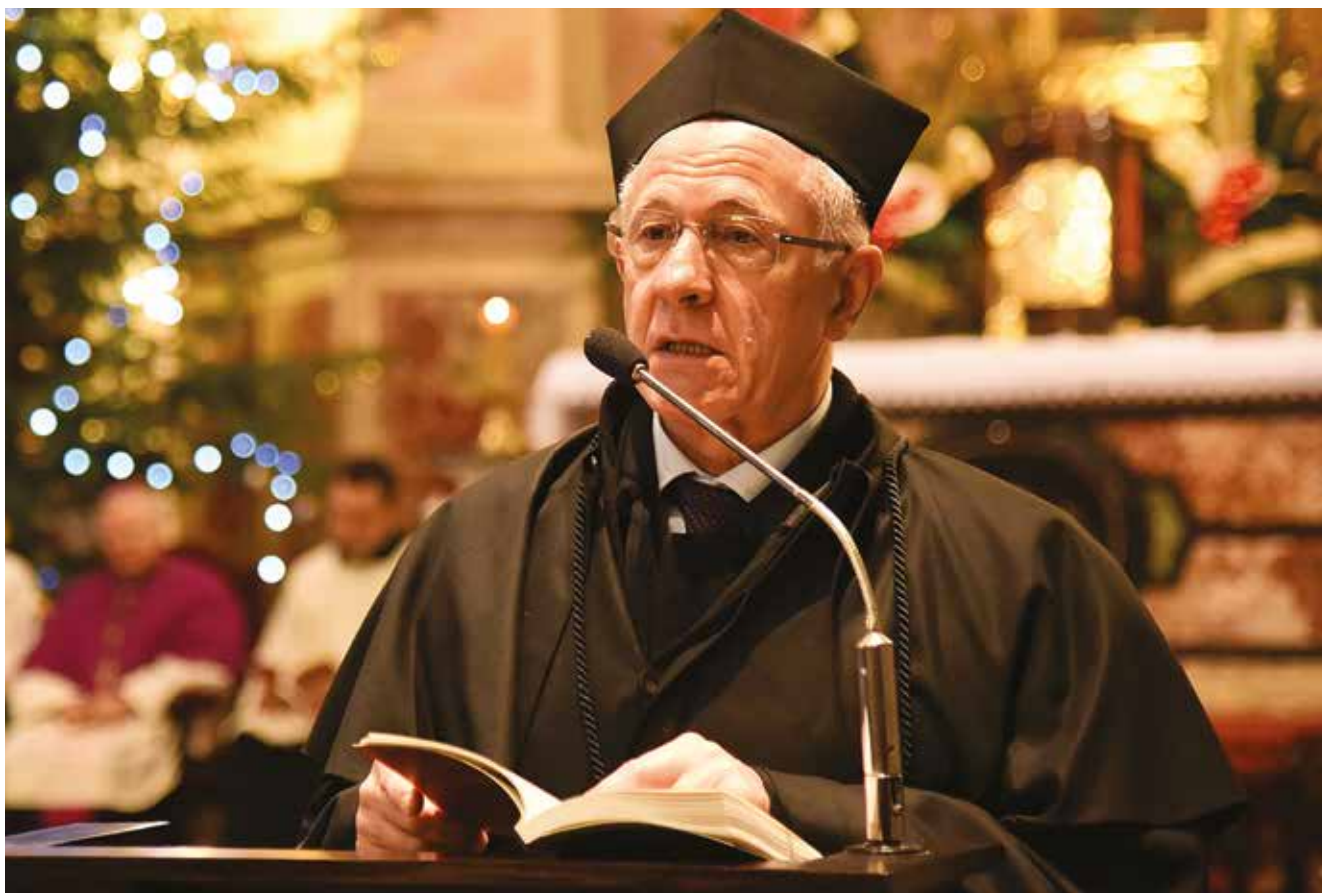
Z Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego:

1. **Dr hab. Józef KAŁUŻNY**
2. **Dr hab. Andrzej SZCZEPANIAK**

WRĘCZENIE DYPLOMÓW PROFESORSKICH

Stanowisko profesora zwyczajnego na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie otrzymali:

1. **Ks. prof. dr hab. Józef MARECKI**
2. **Ks. prof. dr hab. Bogdan STANASZEK**
3. **Ks. prof. dr hab. Andrzej WITKO**

Prof. Rémi Brague

Lectio magistralis

Co Europa może uczynić z chrześcijaństwem?

Nie chciałbym rozpoczynać tego przemówienia bez wyrażenia wdzięczności wobec tych, którzy zechcieli uznać mnie godnym dzisiejszego wyróżnienia.

Najpierw, oczywiście, wyrażam wdzięczność teologom z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, ale także, poszerzając perspektywę, całemu środowisku uniwersyteckiemu, do którego przynależę. Jestem wdzięczny miastu Krakowowi, które kocham już od prawie trzydziestu lat; Polsce, którą znam coraz lepiej; Europie, w której centrum Polska się znajduje, na dobre i na złe. Wreszcie pragnę też podziękować chrześcijanom na całym świecie.

1. Rozdział Europy od chrześcijaństwa

Znana jest niewielka rozprawa niemieckiego poety romantycznego Novalisa *Chrześcijaństwo albo Europa*, napisana w 1799, ale wydana dopiero w 1826 r. Po zbyt pobieżnej lekturze tekst może się wydawać naiwny i zwrócony ku przeszłości, jednak tak nie jest. Gdy się pojawił, był rozumiany jako próba utożsamienia Europy z chrześcijaństwem. Dzisiaj sytuacja jest odwrotna – niektórzy wyraźnie rozdzielają Europę od chrześcijaństwa.

Przed kilkoma laty wywiązała się polemika w związku z preambułą do traktatu konstytucyjnego Unii Europejskiej. W pierwszej wersji tekstu wyraźnie uwzględniano chrześcijańskie dziedzictwo Europy. Niestety moi rodacy powoływali się wówczas na „świętą krowę”, jaką jest nasza laickość, która miałaby na tym ucierpieć. Skreślono zatem odniesienie do chrześcijaństwa i zastąpiono je niejasną aluzją do tradycji religijnej itd. Zamiast nazwać rzeczy po imieniu, użyto nieprecyzyjnego, a przez to wieloznacznego sformułowania w tej sprawie. Tak jak gdyby Europa, a może tylko niektórzy Europejczycy, nie chcieli mieć już nic wspólnego z chrześcijańską przeszłością kontynentu.

Jak ocenić to zjawisko? Mam mieszane uczucia. Z jednej strony zobaczyłem w tym zły znak. Nie tylko dla mnie samego, który broni swojej własnej sprawy, *pro domo*, jako obrońca chrześcijaństwa, ale także jako zwykłego obywatela. Wola negocjowania rzeczywistości jest wyraźnym i łatwo rozpoznawalnym znakiem ideologii. Otóż nie mam żadnej ochoty, aby rządzą mi ideologowie. Francja już tego próbowała w 1793 r. Lepiej nie mówić o próbach sowieckich, potem nazistowskich, maoistowskich czy kambodżańskich za Pol Pot. Jest oczywiste, że współcześni ideologowie nie mają najmniejszego zamiaru popełniać tych samych zbrodni

co ich poprzednicy, ale ideologia pozostaje ideologią, zawsze z tą samą wewnętrzną logiką. Istnieje ponadto coś takiego jak „chytrość antyrozumu”.

Jeśli mimo wszystko chce się z jakiegoś negatywnego zjawiska wyciągnąć coś pozytywnego, to taka postawa świadczy w najgorszym wypadku o tym, że istnieją jeszcze ludzie, którzy boją się chrześcijaństwa – co po dogłębnym rozważeniu wydaje mi się czymś pozytywnym. Jeśli chrześcijanie mieliby stracić całkowicie ten wymiar bycia „straszakiem”, to wówczas sól ziemi straciłaby nieodwołalnie swój smak...

Będąc wielkim miłośnikiem Chestertona, cenię sobie szczególnie w jego powieści *The Man Who Was Thursday* (*Człowiek, który był Czwartkiem*) tego, którego zwano Niedzielą. Ta tajemnicza postać przedstawia oczywiście Boga. Otóż jest on jednocześnie szefem policji i przywódcą konspiracyjnej anarchistycznej organizacji, która wszędzie jest obecna i wszędzie sieje anarchię¹.

Postawa, o której powyżej wspomniałem i do której czynię aluzję, stanowi pewnego rodzaju łącznik między dwiema odmiennymi wersjami tej samej, w gruncie rzeczy negatywnej postawy wobec chrześcijaństwa. Postaram się je pokrótce scharakteryzować, by ukazać różnice.

Jedna skrajna odmiana odmawia chrześcijaństwu jakiegokolwiek roli w rozwoju Europy. Duch europejski byłby dzieckiem oświecenia, zresztą w najbardziej radykalnej formie tego okresu. Wkład chrześcijaństwa należałby do średniowiecza, a więc do przeszłości. Samo średniowiecze byłoby tylko nawiasem pomiędzy dwoma świetlanymi szczytami: pogańską starożytnością a mlekiem i miodem płynącą krainą szczęśliwości rozumu, która stopniowo się do nas zbliża, ale jeszcze nie dotarła. I w ten sposób przeznaczeniem Europy byłoby zastąpienie starego „chrześcijaństwa”. Byłyby to nie tylko różne, ale przeciwstawne rzeczywistości.

Z punktu widzenia historii jest w tym ziarno prawdy. Faktem jest, że oświecenie wykorzystało słowo „Europa” przeciwko pojęciu „chrześcijaństwo”, którego wcześniej używano po to, by je odrzucić. W taki sam sposób usiłowano zastąpić pojęcia chrześcijańskie przez system pojęć pochodzących z oświecenia, na przykład miłość bliźniego jako należącą do cnoty teologalnej miłości zastąpiono „dobroczynnością”. Była to w gruncie rzeczy próba sztytu zbyt grubymi nićmi, żeby mogła być przekonująca.

Istnieje bardziej umiarkowana wersja patrzenia na chrześcijaństwo. Przyznaje ona chrześcijaństwu miejsce, i to miejsce zaszczytne, w intelektualnej historii Europy, ale miejsce w przeszłości nieodwołalnie minionej. Chrześcijaństwo spełniło oczywiście swoją misję w Europie, ale tak, że można teraz obyć się bez niego. Zawartość chrześcijańskiego orędzia miałaby tak głęboko przeniknąć do kultury europejskiej, że można teraz zrzucić wierzchnią warstwę. W każdym wszyscy razem mamy chrześcijańską mentalność. Można by więc w sensie heglowskim (*auheben*) podźwignąć chrześcijaństwo i w ten sposób mielibyśmy nową wersję liberalnego protestantyzmu, czy może raczej jego karykatury, jaką zro-

bili z niego przeciwnicy. Nawet z łatwością można by w tym sensie interpretować słynny esej Benedetto Crocego z 1943 r. *Dlaczego nie możemy nie nazywać się chrześcijanami?*². Jakkolwiek by było, postawa taka jest być może w dłuższej perspektywie bardziej niebezpieczna niż pierwsza.

Powinienem zatem ponownie zadać pytanie: co Europa może zrobić z chrześcijaństwem? Można je zrozumieć na dwa sposoby. Zaczniemy od pytania: jaki jest stosunek kultury europejskiej do religii chrześcijańskiej? Jaki jest związek kultury europejskiej i religii chrześcijańskiej? Dalej zapytajmy: co Europa może uczynić z chrześcijaństwem, do czego chrześcijaństwo może służyć? Postaram się pójść w tych dwóch kierunkach.

2. Niebezpieczeństwo analizy spektralnej Europy

W jakiej mierze chrześcijaństwo było w przeszłości czynnikiem kulturowym dla Europy? Można by na to pytanie odpowiedzieć, sporządzając listę chrześcijańskich wpływów na kulturę europejską. W ten sposób podjęlibyśmy się spektralnej analizy Europy w duchu hrabiego Hermanna Keyserlinga. Junkier z Pomorza opublikował w 1929 r. książkę, którą zatytułował *Das Spektrum Europas*³. Moim zdaniem takie podejście byłoby w naszym przypadku niezręczne, i to z dwóch powodów.

Z jednej strony trzeba by dokładnie wymierzyć znaczenie chrześcijańskiego elementu w tworzeniu Europy, co byłoby bardzo trudne i co ponadto zachęcałoby do porównywania tego elementu z innymi komponentami kultury europejskiej: z antycznym (jej częścią grecką i rzymską), ale także z komponentem germańskim, słowiańskim, celtyckim, węgierskim itd. Oczywiście każdy domagałby się dla siebie możliwie jak najwięcej miejsca w tym wyliczaniu, ceniąc wysoko swoje zasługi kosztem zasług innych. Z tego wyniknęłaby historiograficzna wojna cywilna, która do niczego dobrego by nie prowadziła.

Z drugiej strony patrząc głębiej, byłoby to tylko przedstawienie tego, co rzeczywiście miało miejsce. Otóż wiadomo, że z konstatacji jakiegoś faktu nie ma się jeszcze prawa wyprowadzania normy, która miałaby wartość dla przyszłości. Z Bytu nie można wyciągnąć żadnej powinności – Istnienia.

Poza tym przeszłość ta była tylko jedną z wielu możliwości, które oczywiście mogły mieć miejsce, ale tak się nie stało. Można by nawet stwierdzić, że to, co się dokonało, rzeczywiście wyparło to, co się nie wydarzyło, a nawet, że zostało to gwałtownie stłamszone. To, co nie miało miejsca, stało się snem, marzeniem. Otóż wiadomo wszystkim, że sny są piękniejsze od rzeczywistości, ponieważ w nich poruszamy się z większą swobodą niż w twardym świecie faktów. Następnie bez trudu możemy sobie wyobrazić, że historia bez chrześcijaństwa byłaby piękniejsza.

¹ G. K. Chesterton, *The Man Who Was Thursday. A Nightmare* [1908], Harmondsworth 1958 (Repr.).

² B. Croce, *Perché non possiamo non dirci cristiani, dans Discorsi di varia filosofia*, 1 [Saggi filosofici, XI], Bari 1945, s. 11–23.

³ H. Keyserling, *Das Spektrum Europas*, Heidelberg 1929.

Tak właśnie uczynił na przykład Nietzsche w długim fragmencie swojego *Antychrysta*⁴.

Ja poprzestanę na tym, co można wykazać przy pomocy nauki historycznej i pokrótce przedstawię wkład chrześcijaństwa w Europie. Czyniąc to, nie będę opisywał tego, co jest chrześcijańskie w Europie, ale to, co chrześcijaństwo uczyniło dla Europy. Przedstawię najpierw wkład chrześcijaństwa jako **religii w ogólności**. Następnie postawię wnikliwsze pytanie: co chrześcijaństwo uczyniło dla Europy, ale tym razem jako religia zupełnie wyjątkowa, a nie w ogólności.

3. Historyczna rola chrześcijaństwa

Chrześcijaństwo jako jedna z religii umożliwiło powstanie wielu narodów w Europie. Połączenie się zromanizowanych mieszkańców Cesarstwa oraz „barbarzyńskich” przybyszów dokonało się poprzez udział w tej jednej wierze. Jednakże prawdopodobne jest, że rolę tę mogła spełnić inna religia.

W rzeczywistości elementem decydującym był fakt, że nowo przybyli przyjęli religię ludów podbitych. Powiedzmy, że to także mogłoby się zdarzyć, np. z religią Mitry, gdyby to ona mogła zwyciężyć, czy z manicheizmem, który nadszedł później. Islam uczynił coś podobnego w regionach, które podbił. Na początku był może nawet religią rycerzy arabskich, którzy podbili Środkowy Wschód. Za panowania dynastii Abbasydów (od 751 r.) wykrystalizował się, by stać się religią większości podbitych ludów, w wyniku czego różnica między zdobywcami a podbitymi stopniowo się zatarła.

A teraz porozmawiamy o wkładzie chrześcijaństwa (w Europę) jako takiego. Będąc szczególną religią, chrześcijaństwo zapoczątkowało dwa niezwykle ważne dla Europy ruchy.

1. Chrześcijaństwo umożliwiło przede wszystkim rozdział tego, co narodowe, od tego, co religijne. To doprowadziło bezpośrednio do ukonstytuowania się Europy jako politycznego chóru, w którym każdy naród ma swój głos, co oznacza, że konkretnie mówi swoim własnym językiem. Biblia została przetłumaczona na wiele języków, ponieważ przedmiotem objawienia w chrześcijaństwie nie jest „przesłanie”, a tym bardziej „księga święta” podyktowana w określonym języku, lecz przedmiotem objawienia jest osoba. Wobec tego każda kultura otrzymuje tę samą godność. Każdy lud znajduje się w tej samej odległości w stosunku do Boga. W praktyce, to znaczy na poziomie prawnym i politycznym, rozdział ten skonkretyzował się około roku tysięcznego. Chrzest Polski w 966 r. miał miejsce w czasie, kiedy kraj usiłował wymknąć się spod wpływu germańskiego. Ruch ten osiągnął apogeum wówczas, gdy na początku XI w. papież Sylwester II ukoronował królów Węgier i Czech, nie wymagając od nich wstąpienia do Świętego Cesarstwa.

2. Następnie chrześcijaństwo umożliwiło przyswojenie dziedzictwa starożytności, czy dokładniej mówiąc, pewien

styl tego przyswojenia. W odróżnieniu jednak od normalnej drogi przyswojenia sobie jakiejś materii przez spożycie i przetrwanie, Europa przyswoiła sobie dziedzictwo starożytnej myśli w taki sposób, że odmienność tego dziedzictwa została uszanowana, obcy mógł pozostać obcym. Było to możliwe dlatego, że chrześcijaństwo zastosowało w dziedzinie świeckiej kultury ten sam model, który zastosowało w stosunku do Starego Testamentu. To umożliwiło długą serię renesansów, które nazaczyły kulturę europejską⁵.

4. Jaka jest rola chrześcijaństwa?

Przechodzę teraz do drugiego pytania albo raczej do innego wyakcentowania pytania: jaka jest rola chrześcijaństwa? Ważny jest czas terażniejszy, zatem pytanie brzmi: Co chrześcijaństwo może uczynić dla współczesnej Europy? Do czego służy?

Można by uznać to pytanie za lekceważące, upokarzające. Czy przyszłoby nam do głowy pytanie: Do czego służy sztuka? Do czego służy filozofia? Nie zadaję go jednak w takim znaczeniu. Chrześcijaństwo rozumie siebie samo jako służbę, oczywiście jako służbę swego Pana. Jednakże ten Pan nie zachowywał się jak zwyczajny pan, ponieważ pozwolił się unieżyć, aż do stania się jakby niewolnikiem „w postaci służi” (Flp 2, 7). W naśladowaniu Chrystusa jest oczywiście konieczny ten moment służby oddawanej człowiekowi. Nie oznacza to jednak wcale, że chrześcijanie mieliby pomagać światu w osiągnięciu celu, który świat sobie stawia na podstawie obrazu siebie samego. Tym bardziej nie oznacza to, żeby mieli się dać wodzić za nos jakimkolwiek modom. Służba nie oznacza służalczości. W każdym razie nie pomogłoby to Kościołowi stać się popularnym. Jeszcze gorzej: dla „świata”, który nieustannie jest gotów ulec postawom samobójczym, byłaby to w ostateczności niedźwiedzia przysługa. Chrześcijaństwo rzeczywiście powinno raczej rozmawiać ze „światem” w taki sposób, by mu ukazać sprawy drażliwe, trudne, delikatne, tam, gdzie cios rani.

Przechodzę wobec tego do mojej głównej tezy. Chrześcijaństwo nie rości sobie prawa do dostarczania kulturze nowych treści. Natomiast dostarcza ono nowej perspektywy. Chrześcijańska rewolucja, jeśli można tak powiedzieć, jest rewolucją fenomenologiczną. Polega ona na ukazaniu tego, co dotychczas było niewidoczne. Rozchodzi się nowe światło, ale tym samym jakby nic się nie działo.

Gdy zapalam światło w moim gabinecie, w pewnym sensie nic się nie dzieje: nie pojawia się żaden nowy mebel, żadna nowa książka, na podłodze nie leży żaden dodatkowy papier. Ale w pewnym sensie dzieje się coś o wiele ważniejszego: to właśnie wszystkie te rzeczy stają się nagle widoczne.

⁴ F. W. Nietzsche, *Der Antichrist*, Leipzig 1895, §59; s. 247–249 (Kritische Studienausgabe, 6).

⁵ Zob. mój *Inklusion und Verdauung. Zwei Modelle kultureller Aneignung, w: Hermeneutische Wege. Hans-Georg Gadamer zum Hundertsten*, wyd. G. Figal, J. Grondin, D. J. Schmidt, Tübingen 2000, s. 293–306; dla tego kontekstu zob. także *Europe, la voie romaine*, Paris 1999.

To stwierdzenie, według którego chrześcijaństwo nie przynosi niczego nowego, może się wydawać paradoksalne, a nawet szokujące. Ale przecież w rzeczywistości nie robię nic innego, tylko wyrażam jedną z najdawniejszych myśli przy pomocy nowego obrazu.

Tę starożytną mądrość możemy faktycznie wyczytać u jednego z pierwszych greckich ojców Kościoła, św. Ireneusza z Lyonu. Píše on rzeczywiście w śmiałej formule, że Chrystus nie przyniósł niczego nowego. Dodaje jednak, że odnowił wszystko, przynosząc siebie samego („omnem novitatem attulit semetipsum afferens”⁶).

5. Sztuka

Dla zilustrowania tej tezy pozwolę posłużyć się przykładem, który na pierwszy rzut oka może się wydawać mało znaczący. Chodzi o sztukę, a mówiąc ściślej o sztuki, które właśnie mają za cel uwidacznianie – żeby posłużyć się Schopenhauerem: „sztuki obrazowe”. Chrześcijaństwo sprzyjało rozwojowi sztuk plastycznych. Natomiast nie umożliwiło powstania nowej sztuki. Porównanie z islamem może okazać się tutaj owocne. Islam zakazał przedstawiania istot żywych – na szczęście nie zawsze tego zakazu przestrzegano, wystarczy pomyśleć o perskich miniaturach. Z drugiej strony ten islamski zakaz sprzyjał rozwojowi sztuki, która go równoważyła: mianowicie kaligrafii, a ściślej mówiąc zastosowania kaligrafii w piśmie alfabetycznym. W rzeczywistości także i Chińczycy znają kaligrafię, która ozdabia pismo obrazkowe. Potoczne słowo na określenie tego rodzaju sztuki zachowało ślad jej pochodzenia: arabeska.

Co więcej, chrześcijaństwo umożliwiło powstanie pewnego stylu. Myśl tę zapożyczam od Ericha Auerbacha. Po raz pierwszy ten wielki niemiecki romanista sformułował swoją tezę w 1929 r. w Marburgu, w książce habilitacyjnej poświęconej Dantemu. Potem nadzwyczajnie ją rozwinął w swoim arcydziele *Mimesis*⁷. Jej tematem jest realizm jako fundamentalna cecha literatury europejskiej. Realizm, czyli przedstawienie rzeczywistości, stał się dla nas oczywistością, którą się rozumie samą przez się. Nie możemy sobie w ogóle wyobrazić, żeby poważny pisarz mógł mieć inny cel.

A jednak nie zawsze istniał realizm. W literaturze antycznej panował w istocie ścisły rozdział pomiędzy dwoma poziomami stylu, z których każdy odpowiadał pewnemu poziomowi społecznej rzeczywistości. Styl wzniosły (*sublimis*) był stosowany do opisu losu bohaterów i ludzi szlachetnie urodzonych w eposie i w tragedii. Styl prosty (*remissus*) komedii był dobry do opisu przygód prostego ludu, a nawet światka przestępczego, jak na przykład w *Satyrykach* Petroniusza. Realizm zakłada naruszenie stylów: życie codzienne może być wyrażone przy pomocy stylu wzniosłego,

co prowadziło do zatarcia granicy pomiędzy stylami. Według Auerbacha ta stylistyczna rewolucja byłaby bezpośrednią konsekwencją opisów Męki Chrystusa w ewangeliach. W nich właśnie to, co jest najniższe – kara, męka, która prowadzi do bardzo bolesnej egzekucji – opowiedziana jest w najbardziej wzniosłym stylu.

Nie wybrałem tego przykładu jako dowód estetyzmu. To, co o wiele bardziej chciałem wyrazić, to sposób, w jaki chrześcijaństwo otwiera nam oczy. Ukrzyżowanych było, niestety, pod dostatkiem. Niezwykle rzadkim wyjątkiem byli natomiast ukrzyżowani całkowicie niewinni. Nigdy natomiast nie było ukrzyżowanych zmartwychwstałych.

Interesujące jest także tutaj zwrócenie uwagi na sposób, w jaki działa chrześcijaństwo: nie przez głoszenie kazań, a tym bardziej nie przez robienie reklamy, ale właśnie przez opis, opowiadanie o życiu, działalności i śmierci osoby. I decydujące jest wydarzenie, a nie jego opis, opowiadanie.

6. Moralność

To z kolei prowadzi mnie do szerszego rozważania dotyczącego ludzkiego działania. Chrześcijaństwo nie wprowadza żadnej nowej moralności. Mówiąc jeszcze ściślej: nie wymyśla żadnego nowego przykazania. Wraz z chrześcijaństwem zostaje Dziesięć przykazań Bożych. Z ich treścią spotykamy się zresztą we wcześniejszych epokach i w innych miejscach niż miejsce narodzin religii Izraela. Być może nie są one wyliczone w tak przejrzystej liście jak w Biblii. W każdym razie są one potwierdzone w każdej kulturze: zakazy kazirodstwa, zabójstwa są wszędzie. Nic w tym dziwnego, jeśli się przyjmie, że są one wryte w ludzkim sumieniu. Można w prostszy sposób powiedzieć, że bez tych zasad ludzka społeczność byłaby oczywiście niemożliwa. Problemem nie jest znajomość prawa moralnego. Tym, co jest ważne, jest jego zastosowanie: kogo ma obowiązywać Dekalog? Trzeba mieć oczy, żeby to zobaczyć. Chrześcijaństwo w istocie nie czyni nic innego, jak właśnie otwiera nam oczy. Nie wystarczy wiedzieć, że mam kochać bliźniego. Pytanie skierowane przez uczonego w Prawie do Jezusa jest całkowicie uzasadnione: Kto jest moim bliźnim (Łk 10, 29)? Kto jest człowiekiem? (Kto to jest człowiek?) Kto zasługuje, by traktować go jak człowieka, a kto nie? Dla Żydów z czasów Jezusa samarytanin był zaledwie człowiekiem, Żydzi nie spotykali się z nimi, nie odwiedzali ich, nie rozmawiali z nimi (J 4, 9). Dlatego właśnie Jezus celowo czyni z samarytanina bohatera przypowieści, żeby na to pytanie odpowiedzieć.

W starożytności wielu ludzi uchodziło za podludzi albo za niebędących jeszcze w pełni ludźmi. Nie widziano w nich ludzi. Tak było później w przypadku czarnych w Stanach Zjednoczonych – jak to stwierdza Ralph Ellison w swojej słynnej powieści o znaczącym tytule *Invisible Man*⁸.

⁶ Irénée de Lyon, *Adversus Haereses*, IV, 34, 1, wyd. A. Rousseau i inni, Paris, 1965, s. 846 (Sources Chrétiennes, 100**).

⁷ E. Auerbach, *Dante als Dichter der irdischen Welt*, Berlin 1929 (Dodruk: 1969, 2001); E. Auerbach, *Mimesis. Dargestellte Wirklichkeit in der abendländischen littérature*, Bern 1946, wyd. 10e, Tübingen 2001.

⁸ R. Ellison, *Invisible Man*, New York 1952.

Chrześcijaństwo sprawiło, że zaczęto dostrzegać człowieczeństwo w pewnych kategoriach ludzi. Oto kilka przykładów:

1. Podrzucanie niechcianych noworodków czy takich, które stały się niechciane poprzez jakąś wadę, upośledzenie czy z jakiegoś innego powodu było dla starożytnych czymś nieprzyjemnym, ale w żadnym wypadku przestępstwem, którego należało unikać na wszelkie możliwe sposoby. Praktyka była powszechna. Filozofowie nie znajdowali w tym niczego godnego potępienia. Kiedy Platon opisuje idealne państwo w dialogu *Republika*, przedstawia Sokratesa, który zgadza się z tą praktyką bez żadnych wyrzutów sumienia⁹. Chrześcijaństwo, które w tej sprawie idzie dokładnie śladami judaizmu, występuje przeciwko temu zwyczajowi i stopniowo go eliminuje.

2. Również aborcja była w starożytności praktyką dość powszechną. Oczywiście traktowano ją jako przykrą, jako coś nieobyczajnego, ale nigdy jako zabójstwo. Chrześcijaństwo zakłada, że owoc miłości dwóch istot ludzkich winien zasługiwać również na traktowanie jako człowiek.

3. W starożytności niewolnicy byli traktowani jako ludzie nie w pełni ludzcy. Chrześcijaństwo nie starało się ich wyzwalać – nie wyobrażano sobie ówczesnego społeczeństwa bez niewolników. I tak w państwie zbuntowanych niewolników założonym przez Spartakusa byli również niewolnicy. Chrześcijaństwo natomiast pozbawiło słuszności argumenty za niewolnictwem w imię stworzenia człowieka na obraz Boży¹⁰.

4. W większości przypadków młode dziewczęta były wydawane za mąż przez rodziców. Kościół doprowadził do zapewnienia im wyboru małżonka. Przez wiele wieków musiał walczyć, aby zdobyć dla młodych pełnoletnich ludzi prawo zawierania małżeństwa nawet bez zgody ojca.

Można naprawdę powiedzieć, że chrześcijaństwo zwalczało porzucanie dzieci, aborcję, niewolnictwo, małżeństwa z przymusu itd. Można powiedzieć, że Kościół ich zabraniał, ale prawdziwsze, głębsze będzie stwierdzenie, że chrześcijaństwo ukazało nam dziecko, płód, niewolnika, kobietę jako pełnoprawnych ludzi.

7. Chrześcijański model człowieczeństwa

Aby zobaczyć rzekomych podludzi jako ludzi naprawdę, nie pomoże nam żaden mikroskop. Dysponujemy dzisiaj kontrdoświadczeniem (doświadczeniem kontrolnym).

O wiele lepiej niż w starożytności wiemy, że embrion rozwija się od zapłodnienia do porodu bez przerwy. Otóż to nie wystarczy, aby traktować go jako istotę ludzką. Przed trzydziestu laty można było usłyszeć w kręgach feministycznych – głośnych, ale na szczęście niewielkich – że płód jest tylko wrzodem w ciele kobiety. Praktyka naszych społeczeństw zakłada coś podobnego, bez tych skrajności.

⁹ Platon, *Republika*, IV, 460c, 461c; zob. także *Teajtet* 151c.

¹⁰ Zobacz: Grzegorz z Nyssy, *In Ecclesiastem Homiliae* 4; 664c-668a (*Patrologia Graeca*, 44); zob. także, np. E. von Reppow, *Der Sachsenspiegel*, III, 42, wyd. C. Schott, Zürich 1996, s. 189-191.

Spółczenstwa te tworzą się na wzór prywatnych klubów, w których przyjmowanie nowych członków zależy od tych, którzy już w nich są i roszczą sobie prawo odrzucania niepożądanych kandydatów. Jest w tym, i to smutne, „normalna” praktyka. „Normalna” kultura wyróżnia człowieczeństwo tych, którzy w niej uczestniczą, w stosunku do przypuszczalnie zwierzęcej w gruncie rzeczy natury innych ludów.

W niektórych plemionach nie ma innego słowa na określenie grupy jak właśnie „ludzie”, w konsekwencji czego inni uważani są – domyślnie czy też wyraźnie, bez ogródek – za zwierzęta.

Teologowie mówią o *oculata fides* – o oczach wiary. Każda wiara ma oczy, pozwala widzieć. Nie oznacza to, że wiara ukazywałaby coś innego niż rzeczywistość. Przedmiotem wiary jest nic innego, jak prawda. Chrześcijaństwo widzi najwznioślejszą realizację człowieczeństwa i kulminację obecności Bożej w Chrystusie, i to w Chrystusie ukrzyżowanym. W ciele Jezusa wiszącego na krzyżu, a nawet w Jego martwym ciele, obecność Boga w człowieku osiąga swój szczyt – nie z powodu cierpienia, ale z racji miłości, z jaką to cierpienie zostało przyjęte. Oznacza to, że każde ludzkie życie ma wewnętrzną godność. Nieważne jest, czy jego człowieczeństwo może wyrazić się poprzez czyny, czy tego jeszcze, czy też już nie może.

Mogę teraz, po tym długim omówieniu, na nowo zadać pytanie: co chrześcijaństwo ma do powiedzenia Europie? A więc w pewnym sensie nie ma do powiedzenia nic.

Nie ma do powiedzenia niczego nowego. Niczego, czego by człowiek od zawsze nie wiedział czy nie powinien wiedzieć. Jest tylko jedna rzecz, której chrześcijaństwo może i ma obowiązek nauczyć współczesnych Europejczyków: zobaczyć człowieczeństwo, nawet tam, gdzie inni widzą tylko element biologiczny do selekcjonowania, element ekonomiczny do wykorzystania, polityczny do manipulowania czy cokolwiek by to było innego.

Podsumowanie

Ponieważ zacząłem od sztuki, proszę mi pozwolić zakończyć ten wykład przywołaniem pewnego dzieła sztuki. W bazylice w Vézelay, w Burgundii, czterdzieści kilometrów na wschód od niewielkiej wioski, w której urodził się mój ojciec, znajdujemy w narteksie rzeźbiony tympanon, który przedstawia wydarzenie Pięćdziesiątnicy, zstąpienie Ducha Świętego na dwunastu apostołów. Wokół tej sceny nieznanymi rzeźbiarzem przedstawiono misję apostołów do rozmaitych ludów ziemi. Wśród tych ludów jest także wiele takich, które istniały jedynie w wyobraźni geografów starożytności. I tak olbrzym musi się pochylić, żeby pogłaskać głowę konia, jak to robimy, gdy chcemy pogłaskać małego ulubionego pieska; podczas gdy karzeł potrzebuje drabiny, żeby mógł wsiąść na tego samego konia. Widzimy figury jeszcze bardziej zadziwiające: ludzi, których uszy są tak wielkie, że można by je wziąć za tarcze, następnie ludzi, których nosy podobne są do ryjków świń itd.

Dzieło to jest zresztą typowo europejskie, właśnie dlatego, że przypomina o tym, co jest absolutnie pozaeuropejskie. Ja osobiście wyciągam z tego lekcję następującą: Boże spojrzenie na to co ludzkie jest szersze niż samych ludzi. Boża antropologia jest bardziej pomysłowa niż ludzka. Bóg patrzy na człowieka w sposób bardziej pozytywny i bardziej optymistyczny niż człowiek patrzy na samego siebie.

W konsekwencji Bóg ma więcej ambicji dla człowieka niż ma jej człowiek dla siebie samego. Europa będzie istniała tak długo, jak długo jej ambicja, jej poczucie własnej godności będzie się zapalać od światła Bożej ambicji. ■

Doktoraty z nauk o mediach – nowa perspektywa rozwoju uniwersytetu

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie jako piąta uczelnia w Polsce uzyskała uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauk o mediach na Wydziale Nauk Społecznych.

Nasz Uniwersytet dołączył do grona takich uczelni, jak: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Wyższa Szkoła Zarządzania i Informatyki w Rzeszowie.

Wniosek o przyznanie tych uprawnień został przygotowany i opracowany pod kierownictwem ks. prof. Michała Drożdża w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej na Wydziale Nauk Społecznych UPJPII. Otrzymane uprawnienia są owocem wieloletniej pracy, zaangażowania naukowo-dydaktycznego i budowania prestiżu Instytutu w środowisku medioznawczym w Polsce. W ten sposób Uniwersytet Papieski dołączył do grona uczelni zaangażowanych w kształcenie kadry naukowej w zakresie

nowatorskiej, atrakcyjnej i dynamicznie rozwijającej się dyscypliny nauki o mediach i komunikacji społecznej oraz umacniania tożsamości tej dyscypliny.

Centralna Komisja ds. Stopni i Tytułów wydała tę ważną dla przyszłości uniwersytetu decyzję, doceniając tym samym potencjał badawczy, postępujący rozwój kadry naukowej, modernizację infrastruktury uczelni oraz zaangażowanie dydaktyczne Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej, który w ostatniej dekadzie wykształcił ponad tysiąc adeptów dziennikarstwa i komunikacji społecznej. Dla wielu absolwentów decyzja Centralnej Komisji jest szansą dalszego rozwoju naukowego na kolejnym poziomie kształcenia.

Otrzymanie tych uprawnień spowodowało tym samym włączenie naszego uniwersytetu do grona tych uczelni, które decydują o kształcie dynamicznie rozwijającej się dyscypliny, jaką są nauki o mediach. ■

Pracownicy naukowci i naukowo-dydaktyczni UPJPII wyróżnieni w ramach ocen wydziałowych

Nauczyciele akademicki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, którzy uzyskali najwyższą ocenę w ramach oceny wydziałowej za okres od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2016 r.

[Osoby należące „do 10 proc. pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych z każdego wydziału Uniwersytetu, które w ramach oceny wydziałowej zakończonej w dniu 30 września 2017 r. uzyskały ocenę wyróżniającą” (Zarządzenie nr 92/2017 Rektora Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, par. 1 punkt 1)]:

Wydział Filozoficzny

Ks. prof. dr hab. Michał Heller

S. dr hab. Tereza Obolevich, prof. UPJPII

Dr hab. Joanna Mysona Byrska, prof. UPJPII

Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego

Ks. prof. dr hab. Józef Marecki

Ks. prof. dr hab. Andrzej Witko

O. dr hab. Zdzisław Gogola, prof. UPJPII

O. dr hab. Tomasz Gałuszka

Dr hab. Bogusław Krasnowolski, prof. UPJPII

Dr hab. Lucyna Rotter

Wydział Nauk Społecznych

Ks. dr hab. Michał Drożdż, prof. UPJPII

Ks. prof. dr hab. Andrzej Zwoliński

Ks. dr hab. Piotr Kroczek, prof. UPJPII

Ks. prof. dr hab. Wojciech Misztal

Ks. dr hab. Robert Nęcek

Wydział Prawa Kanonicznego

Ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut

Wydział Teologiczny

Prof. dr hab. Andrzej Napiórkowski OSPPE

Prof. dr hab. Zdzisław Kijas OFMConv

Ks. prof. dr hab. Maciej Ostrowski

Ks. dr hab. Henryk Sławiński, prof. UPJPII

Prof. dr hab. Tomasz Dąbek OSB

Ks. prof. dr hab. Kazimierz Panuś

Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie

Ks. dr hab. Janusz Królikowski, prof. UPJPII2.

Ks. dr hab. Marek Kluz, prof. UPJPII

Podziękowania i wyrazy uznania na ręce wyróżnionych pracowników uroczystie złożył rektor UPJPII, ks. prof. dr hab. Wojciech Żyzak.
GRATULUJEMY!

Porozumienie pomiędzy UPJPII a Komitetem Organizacyjnym Beatyfikacji Służebnicy Bożej Hanny Chrzanowskiej

tekst: Małgorzata Pabis

zdjęcia: Justyna Kastelik

Wczwartek – 1 lutego 2018 r. – o godz. 12.00 w Sali Senackiej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie zostało podpisane porozumienie pomiędzy UPJPII a Komitetem Organizacyjnym Beatyfikacji Służebnicy Bożej Hanny Chrzanowskiej dotyczące współpracy w zakresie przygotowania i obsługi uroczystości beatyfikacyjnych.

List intencyjny dotyczący współpracy podpisali rektor UPJPII ks. prof. Wojciech Zyzak oraz ks. bp Jan Zając, przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Beatyfikacji Hanny Chrzanowskiej, kustosz honorowy Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach.

Hanna Chrzanowska to postać niezwykła – siostra naszego Boga. W 2016 r. obchodziliśmy rok brata naszego Boga – Brata Alberta i pięknie się składa, że w tym roku w całej Polsce będzie jaśnieć postać Hanny Chrzanowskiej. Jak podkreślają wszyscy starsi księża, ona ich przez lata przygotowywała do posługi ludziom chorym – mówił ks. prof. Wojciech Zyzak. Rektor UPJPII przypomniał, że Hanna Chrzanowska była związana z uczelnią – Była związana z kościołem św. Mikołaja, a kościół ten zawsze był powiązany

z Uniwersytetem. Sama Hanna Chrzanowska studentów, naszych księży, przygotowywała do kompetentnej pracy przy chorych. Bardzo dużo jej zawdzięczamy – zaznaczył.

Ks. bp Jan Zając wyznał, że osobiście poznał Służebnicę Bożą. Podkreślił, że beatyfikacja to akt urzędowy Kościoła i dobrze, że uczelnia włącza się w ukazanie postaci przyszłej błogosławionej Hanny Chrzanowskiej.

Ks. prof. Michał Drożdż przedstawił obszary wsparcia pracy Komitetu Organizacyjnego Beatyfikacji Służebnicy Bożej Hanny Chrzanowskiej. Będzie to promocja, pomoc w zakresie pokazania postaci przyszłej Błogosławionej światu, a także nagrania telewizyjne i radiowe.

UPJPII zorganizuje 12 kwietnia międzynarodowe sympozjum *Życie i dzieło Hanny Chrzanowskiej* z udziałem m.in. osób, które zajmują się pracą socjalną, opieką hospicyjną i paliatywną, duszpasterstwem chorych.

Beatyfikacja Hanny Chrzanowskiej nastąpi 28 kwietnia. Mszy w Bazylice Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach będzie przewodniczył prefekt Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych kard. Angelo Amato.

Współpraca obejmować będzie m.in.:

- promocję i obsługę medialną uroczystości przez Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Wydziału Nauk Społecznych, koordynowaną przez ks. dr. hab. Michała Drożdża, prof. UPJPII, dyrektora Instytutu
- organizację w dniu 12 kwietnia w auli UPJPII międzynarodowego sympozjum pt. *Życie i dzieło Hanny Chrzanowskiej* przez Instytut Nauk o Rodzinie i Instytut Pracy Socjalnej na Wydziale Nauk Społecznych, koordynowanego przez ks. dr. Mariana Cholewę, dyrektora Instytutu

- przygotowanie muzyki liturgicznej na uroczystości beatyfikacji przez Chór Psalmodia Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II oraz chór Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego, koordynowane przez dr. hab. Witolda Zalewskiego, dyrektora Instytutu
- promocję tych wydarzeń na swoich stronach internetowych, portalach społecznościowych oraz w materiałach drukowanych. ■

Spotkanie *MasterClass Leadership with the Pope* w Warszawie – 16 stycznia 2018 r.

opracowała: Marta Mastyló

zdjęcia: Szymon Adamczyk

Okolo 200 liderów biznesu, kultury, organizacji społecznych i przedstawicieli mediów wzięło udział w kolejnej prezentacji programu *Masterclass Leadership with the Pope* w Domu Arcybiskupów w Warszawie. *Masterclass Leadership* to program Fundacji Centrum Twórczości Narodowej oraz watykańskiej instytucji Papieskiej Rady ds. Kultury, skierowany do liderów z całego świata. Dojrzała, jak i najmłodszy liderzy reprezentujący biznes, wspólnoty lokalne, rządy, szkoły, organizacje non-profit mierzą się z wyzwaniami, jakie stawia współczesna cywilizacja i kultura, a czynią to w duchu nauczania papieża Franciszka. To wielka debata, podczas której zastanawiano się, jak zmienić siebie i świat w dobie rozwoju technologii i nauki, nie zapominając przy tym o uniwersalnych wartościach.

Wśród znakomych gości znaleźli się między innymi nuncjusz papieski abp Salvatore Pennacchio, kardynał Kazimierz Nycz, Grażyna Kulczyk, Jerzy Starak, Jacek Szwajcowski z Polskiej Rady Biznesu, Joao Bras Jorge – prezes Zarządu Banku Millennium, prof. Andrzej Koźmiński – wieloletni rektor Akademii im. Leona Koźmińskiego, prof. Andrzej Chochół – rektor Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Alicja i Tadeusz Bachleda-Curuś, prof. Jerzy Bralczyk, Krzysztof Zanussi, abp Grzegorz Ryś, prof. Krzysztof Meissner i Bogusław Wołoszański. Nie zabrakło również młodych liderów, którzy uczestniczyli w pilotażowej edycji *Masterclass* w Szczawnicy wiosną ubiegłego roku.

Gościem uroczystego spotkania był także rektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, ks. prof. dr hab. Wojciech Zyzak.

„Jednym z elementów programu jest wędrujący Papieski Namiot Spotkania, który odwiedzi kilkadziesiąt państw świata z misją zjednoczenia ze sobą ludzi, powołania społeczności, dla których ważne są wartości i myślenie o przyszłości. Inauguracja wędrującego Papieskiego Namiotu Spotkania planowana jest w Rzymie w tym roku z udziałem papieża Franciszka, dojrzałych liderów, a także młodych z organizacji pozarządowych i samorządowych, grup nieformalnych i formalnych, młodych twórców, przedstawicieli rodzin, administracji, prawa, wszystkich grup zawodowych, przedsiębiorców, ludzi świata nauki, kultury i biznesu. Wspólnie z nimi chcemy stworzyć mapę wyzwań współczesnego świata. Nawiązując do słów papieża, chcemy dać młodym ludziom «wędkę», czyli umiejętności.” (ze strony programu – <http://www.popeleadership.org/o-projekcie/>)

„Fundacja przypomina, że według badań przeprowadzonych w 24 państwach, papież Franciszek został uznany za najbardziej autentycznego lidera świata. 74 proc. ankietowanych wybrało głowę Kościoła katolickiego. Stąd pomysł, by to właśnie papież Franciszek był «twarzą» programu, która potrafi zjednoczyć różnych liderów z całego świata. Franciszek był również inspiracją dla pomysłodawców. W jednym ze swoich przemówień do pracowników Kurii Rzymskiej, papież wskazał na 15 bolączek, z którymi zmagają się obecnie przywódcy. Znalazły się wśród nich m.in. arogancja, nietolerancja, krótkowzroczność i małostkowość. Według Franciszka, kiedy te problemy trwają, sama organizacja jest osłabiona.” (Onet Wiadomości, 16 stycznia 2018 r.) ■

Baza danych parafii katolickich na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej dziełem WHiDK UPJPII

tekst: ks. prof. Jan Szczepaniak

zdjęcia: arch. Pracowni Badań nad Historią i Kulturą Przestrzeni Totalitarnej i Posttotalitarnej

W ramach działań prowadzonych przez Pracownię Badań nad Historią i Kulturą Przestrzeni Totalitarnej i Posttotalitarnej Instytutu Historii na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie pojawiła się w sieci internetowej baza danych parafii katolickich w Rosji w przededniu I wojny światowej (<https://podkowa.mikomi.pl/>).

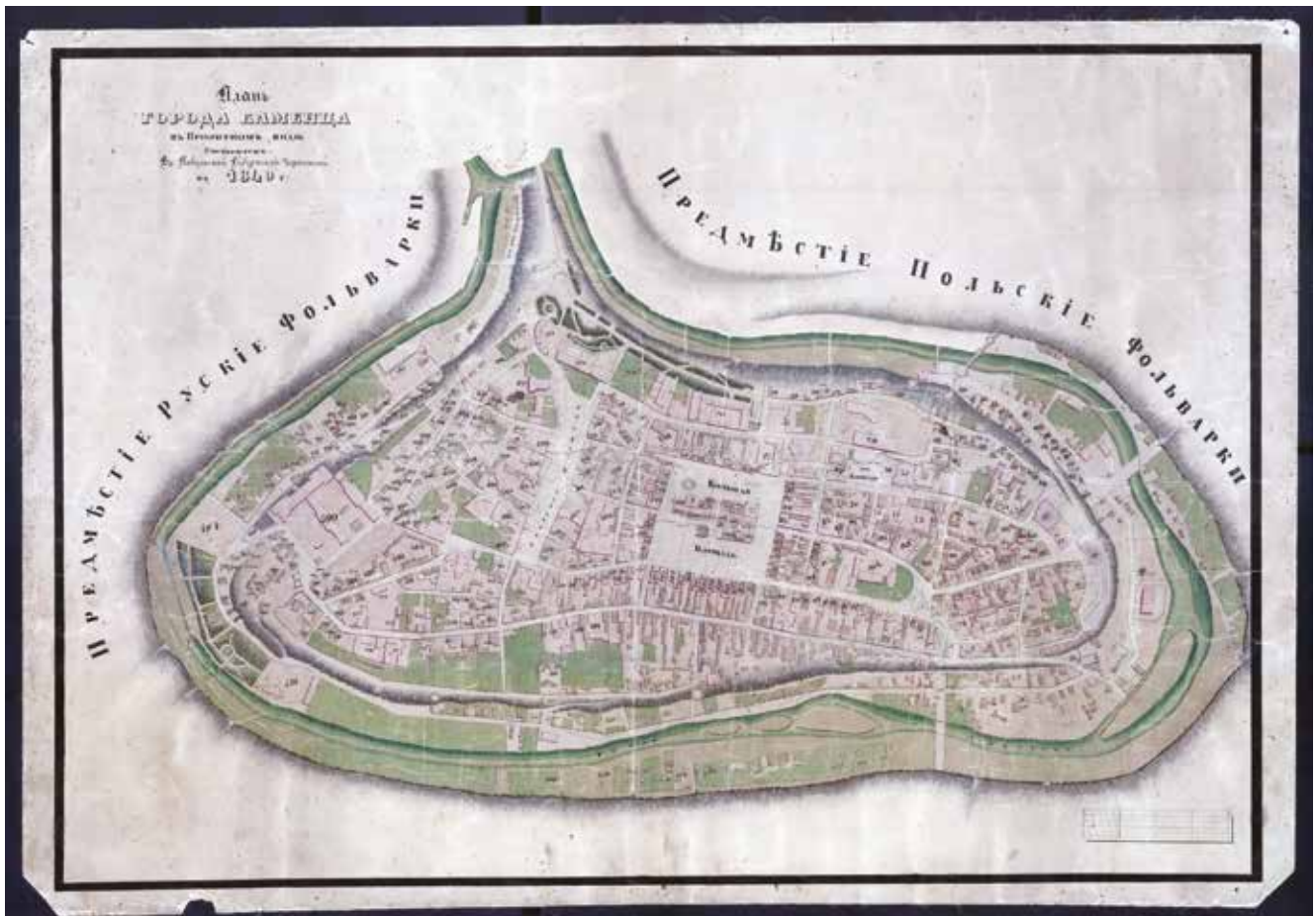
Upublicznienie zebranych informacji otwiera pierwszy etap prac zmierzających do stworzenia bazy danych miejscowości kresowych, w których znajdowały się obiekty sakralne (kościół parafialny, kościoły zakonne, kościoły filialne, kaplice publiczne, kaplice cmentarne, oratoria) z terenu archidiecezji mohylewskiej (ziemie zabrane oraz pozostały obszar europejskiej i azjatyckiej Rosji). Poszczególne rekordy obejmują następujące informacje: (1.) polską nazwę miejscowości, (2.) oboczności polskiej nazwy miejscowości, (3.) obecną nazwę miejscowości w języku urzędowym, (4.) rosyjską nazwę miejscowości, (5–7.) współczesną przynależność do jednostek państwowej administracji, (8–10.) przynależność do państwowych jednostek administracji w 1914 r., (11–14.) przynależność do kościelnych jednostek admini-

stracyjnych w 1914 r. Rozpoczęto również uzupełnianie bazy danych o: (1.) podstawowe informacje o obiektach sakralnych oraz (2.) informacje o zachowanych księgach metrykalnych i (3.) protokołach wizytacyjnych. Dane te będą w następnych miesiącach uzupełniane i weryfikowane na podstawie literatury oraz źródeł rękopiśmiennych.

Już obecnie na stronie można znaleźć podstawowe informacje o parafiach kresowych.

Docelowo informacje o każdej parafii obejmować będą również dane dotyczące duchowieństwa pracującego w poszczególnych parafiach, ilości wiernych, należących do parafii miasteczek i wsi (okręgi parafialne), organizacji i bractw kościelnych. Ponadto zamieszczone będą stare i współczesne zdjęcia, mapy oraz kopie przykładowych (ważnych) materiałów źródłowych.

Prace prowadzone były wraz z Fundacją Badań Europejskich „Sarmacja”, powołaną do pracy nad tym projektem. Pierwszy etap prac można było zakończyć dzięki tegorocznym dotacjom otrzymanym przez Fundację od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP oraz Województwa Małopolskiego.

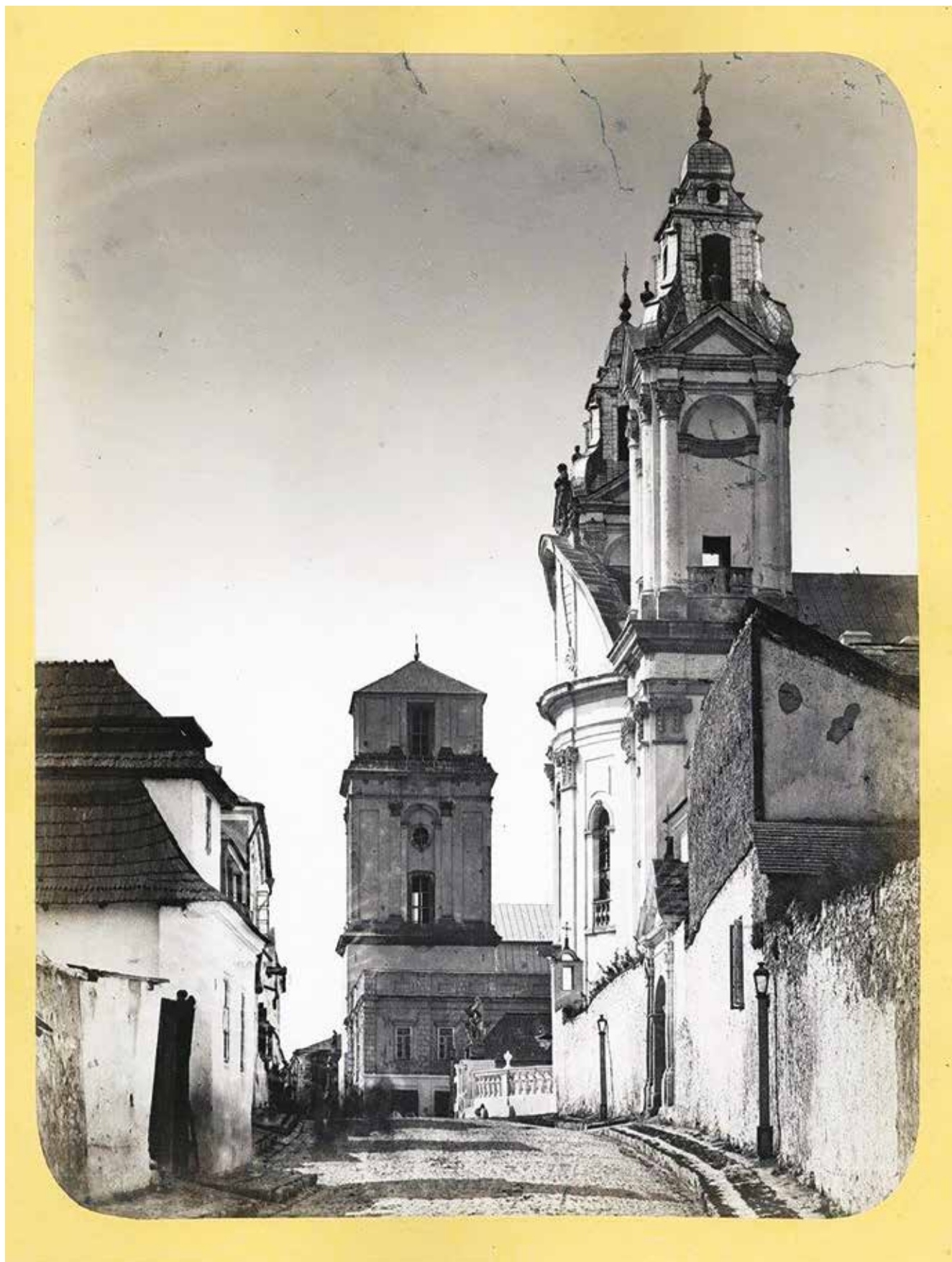
Więcej na temat projektu na stronie internetowej Pracowni:

(<https://historia-pracownia.pl/baza-danych/>;

<http://historia-pracownia.pl/konferencje-i-sesje/niestniejace-i-zapomni...>)

oraz w opisie projektu umieszczonym w opublikowanym katalogu.

<http://historia-pracownia.pl/programy-badawcze-i-granty/podkowa-2017/>

Inwentaryzacja i digitalizacja wybranych archiwaliów Centralnego Ośrodka Duszpasterstwa Polaków za granicą w Rzymie (cz. 2) dziełem UPJPII

tekst: dr Józef Skrabski

zdjęcia: WHiDK

Zakończenie II wojny światowej oznaczało z jednej strony wyzwolenie od okupacji niemieckiej i rosyjskiej, ale jednocześnie pozostanie w orbicie wpływów totalitarnego systemu komunistycznego. Między innymi te okoliczności spowodowały, iż po jej zakończeniu na emigracji pozostało tysiące Polaków. Byli wśród nich Polacy wywiezieni przez Sowiec w roku 1939 ze wschodnich części kraju i osadzeni w głąb Rosji, którzy dzięki porozumieniu Sikorski-Majski dostali się do tworzonej od 1941 Armii Polskiej. Inną grupę tworzyli Polacy wywiezieni na roboty do Niemiec, którzy po wojnie pozostali w amerykańskiej czy brytyjskiej strefie okupacyjnej. Byli wśród nich żołnierze Armii Krajowej wstępującej do II Korpusu oraz byli więźniowie obozów koncentracyjnych. Ich losy ułożyły się różnie, wielu z nich trafiło do krajów na niemal wszystkich kontynentach, choćby do Kanady, Stanów Zjednoczonych, Australii czy Argentyny. Do tego ostatniego trafili Polacy (głównie polsko-włoskie małżeństwa) z dwóch obozów w Forli we Włoszech dzięki interwencji żony prezydenta tego kraju Evity Peron. Anglicy umieszczali Polaków w swoich byłych koloniach w Indiach, Ugandzie i Tanganice. W każdym miejscu osiedlania się Polaków powstawały ośrodki duszpasterskie, a przy nich parafie i kościoły, odgrywające fundamentalną rolę w zachowaniu tożsamości narodowej, języka, kultury.

Opiekę duchową nad polską emigracją objął najpierw Józef Gawlina, biskup połowy wojska polskiego, który

przybył do Włoch z armią generała Władysława Andersa i osiadł przy polskim kościele św. Stanisława, którego został rektorem. Funkcje te pełnił do 1964 r. Jego obowiązki przejął biskup Stanisław Rubin, a następnie Szczepan Wesoły – obecnie arcybiskup, administrator i opiekun ogromnego archiwum powstałego przy kościele Świętego Stanisława – Centralnego Ośrodka Duszpasterstwa Polaków za Granicą. Już od czasów Stanisława Rubina biskup Wesoły wspierał jego pracę w zakresie opieki nad polską emigracją, a od roku 1979 już oficjalnie pełnił funkcję delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji. Jemu przypadła opieka nad bogatym zbiorem materiałów, korespondencji, ulotek, zdjęć, dokumentów. Właśnie ten zespół z okresu od zakończenia II wojny światowej do czasu odzyskania przez Polskę niepodległości, kompletnie niedostępny dotąd badaczom najnowszych dziejów Polski, mamy zamiar w ramach aplikowanego wniosku wstępnie zinwentaryzować, uporządkować wybrane jednostki, odpowiednio zabezpieczyć i zdigitalizować. Rzymski zespół dokumentów jest o tyle istotny, iż dotyczy środowisk polonijnych na całym świecie, pozwoli – mamy nadzieję – w przyszłości na pogłębione studia nad kształtowaniem się ośrodków emigracji polskiej w okresie powojennym, ich rolą w lokalnych społecznościach. Ważną z punktu widzenia historii może być przebogata korespondencja pomiędzy duszpasterzami a czołowymi przedstawicielami polskiej emigracji, choćby

– jak ustalono w czasie wstępnej kwerendy – między Józefem Gawliną a Władysławem Andersem z lat 1948–1958, listy o charakterze poufnym, zawierające wiele istotnych informacji, opisy, refleksje dotyczące funkcjonowania polskiej emigracji oraz sytuacji politycznej Polski i na świecie. Bardzo cenna korespondencja wszystkich trzech duszpasterzy z osobami na całym świecie dotyczy administrowania parafiami polskimi, problemów polskiego duchowieństwa, pomocy materialnej dla emigrantów. Zachowało się również szereg materiałów o polskich księżach (nawet ich życiorysy) i różnych stowarzyszeniach polonijnych, korespondencja z Episkopatem Polski oraz Instytutem Polskiej Akcji Katolickiej. Uporządkowania wymaga w szczególności część złożona luzem, w której przechowywane są, m.in. fotografie z obchodów Milenium w Polsce oraz w ośrodkach polonijnych we Włoszech, Wielkiej Brytanii, a nawet w Afryce i w Azji. W zasobach znajdują się dokumenty, wycinki prasowe, zdjęcia i różnego rodzaju materiały z różnych uroczystości z udziałem Polaków w Rzymie, podczas Roku Świętego, w czasie beatyfikacji Maksymiliana Kolbe, 400-lecia kościoła św. Stanisława etc. Zasób ten dotyczący polskiej emigracji z pewnością zasługuje na inwentaryzację i przynajmniej w części digitalizację.

Celem drugiej części zadania było wykonanie inwentarza dokumentów (uporządkowanie chronologiczno-rzeczowe, nadanie sygnatur, paginacja, skrótowy opis) oraz utrwalenie w wersji elektronicznej jednostek archiwalnych z Centralnego Ośrodka Duszpasterstwa Polaków za granicą. Jest to zespół dokumentów, głównie korespondencji duszpasterza polskiej emigracji z ramienia Episkopatu Polski, który jednocześnie pełnił funkcje rektora Kościoła polskiego, z Polakami i polskimi ośrodkami kultury, nauki, organizacjami polonijnymi, wojskowymi na całym świecie.

W drugim etapie prac udało się zdigitalizować znaczną część dokumentów zebranych przez kancelarię arcybiskupa Józefa Gawliny z ponad 900 osobami lub organizacjami w Polsce, Stanach Zjednoczonych, Palestynie, Szwajcarii, Szwecji i Urugwaju). Wyodrębniono 921 jednostek (sygn. CODE III-1318-sygn. CODE III-2239) i wykonano 10 000 fotografii. Inwentaryzacja i digitalizacja finansowana była ze środków własnych Fundacji im. Świętej Królowej Jadwigi dla Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i Kościoła polskiego w Rzymie w wysokości 15 proc. oraz środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wysokości 85 proc. ■

E-learning na UPJPII

tekst: Bogusława Frontczak

zdjęcia: Justyna Kosoń

27 października 2017 r. odbyło się pierwsze w tym roku zebranie zespołu pełnomocników rektora ds. nauczania na odległość. Zespół zebrał się w nieco zmienionym składzie, a wraz ze zmianami w zespole pojawiły się

nowe pomysły. Obecnie w skład zespołu wchodzi przedstawiciele każdego wydziału i Międzywydziałowego Studium Języków Obcych:

- ks. prof. dr hab. Józef Stala, prorektor ds. potencjału naukowego i współpracy międzynarodowej;
- ks. dr hab. Tadeusz Pabjan (przewodniczący zespołu, Wydział Teologiczny – Sekcja w Tarnowie);
- dr hab. Krzysztof Gurba (Wydział Nauk Społecznych);
- ks. dr hab. Andrzej Wójcik (Wydział Prawa Kanonicznego);
- dr Anna Wajda (Wydział Teologiczny);
- dr Józef Wroński (Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego);
- dr Robert Piechowicz (Wydział Filozoficzny);
- mgr Marek Grzelak (Międzywydziałowe Studium Języków Obcych);
- mgr inż. Dorota Górka (Biblioteka UPJPII);
- mgr Bogusława Frontczak (delegat UPJPII ds. kontaktów z ACK Cyfronet).

Zespół dyskutował między innymi na temat platformy e-learningowej, z której mogą korzystać pracownicy i studenci naszej uczelni. Platforma Moodle, na której możemy pracować, od kilku lat administrowana jest przez Akademickie Centrum Komputerowe Cyfronet. Ze strony uczelni za kontakty z administratorem odpowiedzialna jest w tym roku Bogusława Frontczak. Warto zwrócić uwagę, że od września możemy korzystać z najnowszej wersji Moodle'a (3.3) wraz

z jego nowymi funkcjonalnościami. Wszystkich naszych pracowników, chętnych do pracy na tej platformie, zapraszamy w tym roku na szkolenia. Przeznaczone one będą zarówno dla osób, dla których będzie to pierwszy kontakt z e-learningiem i platformą, jak i dla tych, którzy chcieliby lepiej wykorzystać możliwości popularnego Moodle'a. Informacje o terminach szkoleń udostępniac będziemy na bieżąco.